

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

A study on the potential of sustainable community-based tourism:
a case study of Ban Huai Tom Community, Li District, Lamphun Provinceธัญพิชชา มีจี¹ อิศรีย์ ทิยะพิพัฒน์² และ รุ่งรติศ เมืองลือ³

Thanpitcha Mijee Itsaree Tiyaipiphat and Rungradith Muanglue

Received: 5 January 2022; Revised: 25 January 2022; Accepted: 10 February 2022

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 5 กลุ่ม จำนวนทั้งหมด 15 คน ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านห้วยต้ม จำนวน 1 คน ตัวแทนกลุ่มเครื่องเงิน จำนวน 4 คน ตัวแทนกลุ่มผ้าฝ้ายลายปักกาอะญอ จำนวน 4 คน ตัวแทนวัดพระพุทธรูปห้วยต้ม จำนวน 3 คน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 3 คน โดยเครื่องมือที่ใช้วิจัยคือ แบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านห้วยต้ม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ร่วมกับค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลวิจัยพบว่าชุมชนบ้านห้วยต้มมีแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ อ่างเก็บน้ำปู อ่างเก็บน้ำแม่ลอง และโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม วัฒนธรรมในการทำบุญตักบาตร สังฆทานผัก ประเพณีเปลี่ยนผ้าครองสรีระสังขารครูบาชัยยะวงศาพัฒนา วัดพระพุทธรูปห้วยต้ม และเจดีย์ศรีเวียงชัย ซึ่งมีศักยภาพของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมาก โดยศักยภาพด้านทรัพยากรมีมากที่สุด รองลงมา คือ ศักยภาพด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และการปลูกจิตสำนึก และน้อยที่สุด คือ ศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ศักยภาพ การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน บ้านห้วยต้ม

¹ นักศึกษาสาขาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น Email : 6202051009@feu.edu

² อาจารย์ประจำสาขาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น Email : itsaree@feu.edu

³ อาจารย์ ดร. ประจำสาขาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น Email : Rungradith@feu.edu

Abstract

This study aimed to study the potential of Ban Huai Tom Sustainable Community-based tourism in Lamphun province. There were 15 key informants represented from 5 groups; the Huai Tom community-based tourism, silversmiths, Paganyaw cotton fabrics, Huai Tom Temple representatives, and government sector. The research method used in this research were the Huai Tom's community tourism attractions survey, the sustainable community-based tourism potential assessment, and semi-structured interviews. Also, the data were analyzed with descriptive statistics with percentage, mean, and standard deviation.

The result showed that Huai Tom Community's tourism attractions are Pu (crab) reservoir, Long reservoir, Luang Pra Bat Huai Tom Project, give alms to monks culture, offering dedicated vegetables to monks, Khru Ba Chai Ya Wongsapattana's robe changing tradition, and Sri Vieng Chai Cetiya. The Huai Tom Community has high potential in community-based tourism. It was found out that the tourism attractions had highest potential, tourism activities, learning, and creating awareness respectively. The least potential was sustainable resources management ability.

Keywords: Potential, Sustainable Community-based Tourism, Huai Tom Community

บทนำ

ประเทศไทยถือเป็นสถานที่เที่ยวในฝันของนักท่องเที่ยวทั่วโลก จากเหตุผลสำคัญหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น อาหารที่มีเอกลักษณ์ ค่าครองชีพไม่สูง และผู้คนมีอัธยาศัยดี ทั้งนี้ การท่องเที่ยวถือเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจอื่นๆ อีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็น ธุรกิจการบิน โรงแรม ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้าในช่วงปี 2551-2560 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติของไทยขยายตัวสูงถึงร้อยละ 10.3 ซึ่งมากกว่าอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวต่างชาติทั่วโลกที่ขยายตัวเพียงร้อยละ 4.1 ในช่วงเวลาเดียวกัน แต่การที่นักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างล้นหลามนั้นไม่ใช่สิ่งที่ดีเสมอไป ปัญหาที่ตามมาคือความเหลื่อมล้ำที่เข้ามาแทรกซึมอยู่ทุกพื้นที่ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจเพียงมิติเดียวกลับกลายเป็นการสร้างปัญหา มากกว่าสร้างประโยชน์ (Workpoint today, 2564) ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือพัฒนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเป็นการท่องเที่ยว

ทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนเพื่อให้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวตกอยู่กับคนในชุมชน ด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนโดยแท้ ทั้งยังเป็นสะพานเชื่อมระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม สร้างความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น และก่อให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืนในที่สุด (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2561)

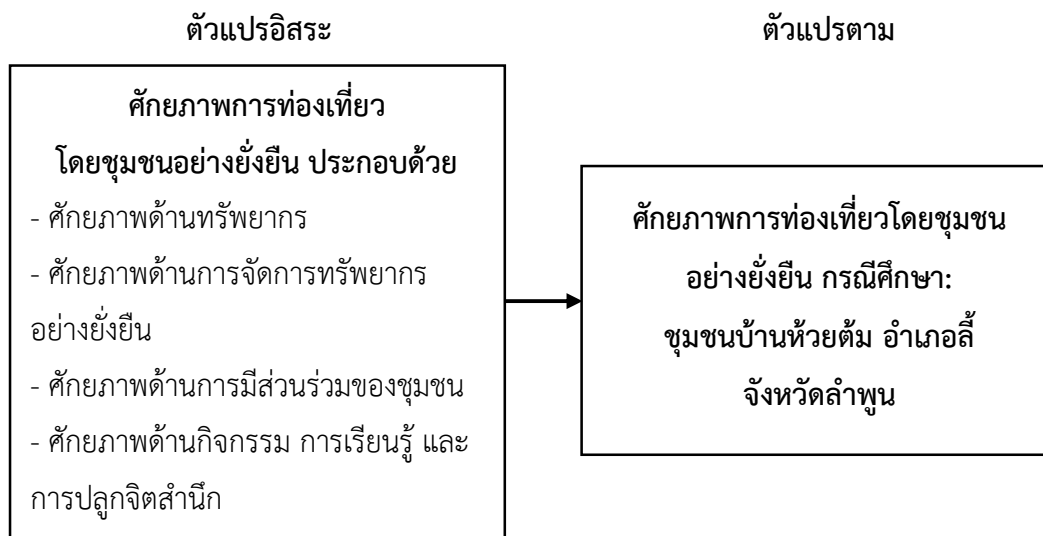
จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดในกลุ่มอารยธรรมล้านนาที่มีขนาดเล็กที่สุดในภาคเหนือ มีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มายาวนานกว่า 1,400 ปี มีชุมชนประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ปรากฏชุมชน และผ้าทอฝีมือดี ที่สามารถนำมาส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ วิถีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกระเหรี่ยงหรือปกากะญอ สามารถพบได้มากที่สุดคืออำเภอลี้ ซึ่งมีกลุ่มปกากะญออาศัยอยู่ 24 หมู่บ้าน (สำนักงานจังหวัดลำพูน, 2565) ซึ่งชุมชนพระบาทห้วยต้มเป็นชุมชนชาวเผ่าปกากะญอขนาดเล็กที่มีความเคารพและศรัทธาต่อหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ในคราวที่ท่านเป็นเจ้าอาวาสอยู่นั้นได้สนับสนุนให้ชาวปกากะญอมีความรู้ในการทำเครื่องเงินและทำเป็นอาชีพเพื่อหารายได้ ยึดเอาหลักธรรมและประเพณีทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งได้สะท้อนผ่านการกิน การอยู่และการมีความสัมพันธ์ต่อสิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการที่ชาวบ้านทุกวัยของที่นี่ถือศีล 5 อย่างเคร่งครัด ทั้งหมู่บ้านรับประทานแต่อาหารมังสวิรัต ไม่เลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหาร และยังคงไปตักบาตรที่วัดอยู่ทุกเช้าเป็นกิจวัตรสำคัญในชีวิตประจำวัน ชาวปกากะญอยังสวมใส่ชุดปกากะญอที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ที่ทอใช้กันเองในครอบครัว

ชุมชนพระบาทห้วยต้ม หรือชาวบ้านนิยมเรียกว่าบ้านห้วยต้มนั้นเริ่มเป็นที่รู้จักของคนต่างถิ่นมากขึ้น ส่งผลให้มีการพัฒนาพื้นที่ในชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจึงก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของชุมชน เกิดการพัฒนาอาชีพ ดังนั้น ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านห้วยต้มด้านศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และศักยภาพด้านกิจกรรม การเรียนรู้ และการปลูกจิตสำนึก โดยการศึกษาวิจัยดังกล่าวอาจเป็นประโยชน์ในการกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากเอกสาร ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลระบบออนไลน์ต่างๆ เพื่อใช้ออกแบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน และแบบประเมินศักยภาพของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านห้วยต้ม หมู่ที่ 12 อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยในครั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูลหลัก 5 กลุ่ม เป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวนทั้งหมด 15 คน ทำการประเมินเพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ

1. ตัวแทนจากกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านห้วยต้ม	จำนวน 1 คน
2. ตัวแทนจากกลุ่มเครื่องเงิน	จำนวน 4 คน
3. ตัวแทนจากกลุ่มผ้าฝ้ายลายปักกาอะญอ	จำนวน 4 คน

4. ตัวแทนจากวัดพระพุทธรูปห้วยต้ม จำนวน 3 คน

5. ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 3 คน

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอสี จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้ใช้การกำหนดประเภทของแหล่งท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณีและกิจกรรม แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณสถาน

2. แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านห้วยต้ม อำเภอสี จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้รวบรวม วารสาร บทความวิจัย หนังสือวิทยานิพนธ์ รูปแบบการท่องเที่ยว เอกสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อทำการออกแบบประเมินศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านห้วยต้ม ได้แก่ ศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และศักยภาพด้านกิจกรรม การเรียนรู้ และการปลูกจิตสำนึก โดยแบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ 5 มากที่สุด 4 มาก 3 ปานกลาง 2 น้อย 1 น้อยที่สุด

3. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านห้วยต้ม บริบท วิสาหกิจชุมชน ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และข้อเสนอแนะอื่นๆ จากประธานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านห้วยต้ม ผู้นำกลุ่มทอผ้า ผู้นำกลุ่มเครื่องเงิน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ รวบรวมข้อมูลจากหลายวิธีด้วยกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และเพียงพอสำหรับการวิจัย จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และการสัมภาษณ์ โดยการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวนี้สามารถอธิบายได้ถึงศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลใน 2 วิธี ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านห้วยต้ม ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนบ้านห้วยต้ม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย เอกสารทางด้านการวิชาการ รายงานการวิจัย บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อศึกษาบริบทชุมชนบ้านห้วยต้ม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ วิสาหกิจโดยชุมชน แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือแต่ละชนิด ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม นำมาวิเคราะห์และประมวลผล ดังนี้

1. ข้อมูลจากการสำรวจ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจของผู้วิจัยในการลงสำรวจพื้นที่ เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

2. ข้อมูลจากการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านห้วยต้ม ผู้วิจัย โดยได้ออกแบบการประเมินศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ของชุมชนบ้านห้วยต้ม ได้แก่ ศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และศักยภาพด้านกิจกรรม การเรียนรู้ และการปลูกจิตสำนึก โดยแบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลผลแบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน มีวิธีการแปลความหมายข้อคำถามเป็นการประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ตัวเลือก ผู้วิจัยได้คำนวณเกณฑ์ประเมินเป็นอันตรภาค 5 ชั้น มีค่าเท่ากับ 0.80 และได้กำหนดระดับเกณฑ์ประเมิน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง	ระดับศักยภาพมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง	ระดับศักยภาพมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง	ระดับศักยภาพปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง	ระดับศักยภาพน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง	ระดับศักยภาพน้อยที่สุด

3. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมด นำมาสรุปประเด็นเนื้อหาในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

จากการสำรวจซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจของผู้วิจัยในการลงสำรวจพื้นที่เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยต้ม ควบคู่กับการเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลระบบออนไลน์ต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด พบว่าชุมชนบ้านห้วยต้มมีแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 ประเภท ดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของชุมชนบ้านห้วยต้ม ได้แก่ อ่างเก็บน้ำปู และอ่างเก็บน้ำแม่ลอง ในโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ลักษณะโครงการเป็น อ่างเก็บน้ำทำนบกั้น จุดเด่นของโครงการนี้มีการพัฒนาเป็นไปตามขั้นตอน ตามลำดับความจำเป็น ประหยัดและส่งเสริมความรู้ เทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่สามารถดำเนินการได้จริง มีการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นที่แพร่หลายและมีผู้รับผลประโยชน์จาก โครงการ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมี โครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม เป็นพื้นที่โครงการพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รับหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม ให้อยู่ภายใต้ในการ ดูแลของมูลนิธิโครงการหลวง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ส่งเสริมการปลูกพืชเขตหนาว ตลอดจนการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ ปัจจุบันศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ได้จัดทำแปลงทดสอบสาธิตและส่งเสริมเกษตรกร ปลูกพืชผักภายใต้ระบบมาตรฐานอาหารปลอดภัย ส่งเสริมการปลูกป่าชาวบ้านตามแนวพระราชดำริ ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง การอนุรักษ์ดินและน้ำด้วยการปลูกหญ้าแฝก รณรงค์การลดการใช้ สารเคมี และเฝ้าระวังการปนเปื้อนมลพิษในสิ่งแวดล้อม

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณีและกิจกรรม ได้แก่ การทำบุญตักบาตร ชาวบ้านห้วยต้ม จะทำบุญตักบาตรเป็นประจำทุกวัน ตั้งแต่เช้าชาวบ้านจะทยอยมาที่วัดพระบาทห้วยต้ม แต่งกายด้วย ชุดพื้นเมืองคือชุดปกากะญอที่ทอเอง มีลวดลายและสีสันต่างกัน ถ้าเป็นเด็กผู้หญิง จะใส่ชุดยาว สีสวยตกแต่งด้วยพู่สีแดง ถ้าผู้หญิงแต่งงานแล้วจะใส่เสื้อทอกับผ้าถุง ส่วนผู้ชายจะใส่เสื้อสีแดง ครึ่งท่อนกับกางเกง พร้อมทั้ง การสังฆทานผัก ชาวบ้านห้วยต้มจะทำสังฆทานผักเฉพาะวันพระ โดยการนำผัก ผลไม้สดมาถวายที่วัด ใส่ขันดอกไม้รูปเทียนแล้วจึงตามด้วยผัก ผลไม้ ทั้งนี้สามารถ นำน้ำและขนมมาถวายได้ มีการใส่ขันเงิน คือการนำเหรียญบาท ห้าบาท สิบบาท หรือธนบัตร ใส่ใน บาตรหรือขันพาน และเมื่อได้เวลาอันสมควร ชาวบ้านนำโดยผู้ชายจะนำผัก ผลไม้ที่ชาวบ้านใส่ไว้ใน การขณะนำมาวางเรียงไว้หน้าพระสงฆ์ จากนั้นพระสงฆ์จะสวดมนต์และเทศนาธรรม

ประเพณีเปลี่ยนผ้าครองสรีระสังขารครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี (ทุกวันที่ 15-17 พฤษภาคม) ถือเป็นประเพณีสำคัญที่ยิ่งใหญ่ของชุมชน โดยวันที่ 15 จะเป็นการเตรียม งาน พิธีต่างๆ วันที่ 16 พระภิกษุสงฆ์ คณะศรัทธาจากวัดต่างๆ ร่วมทำบุญตลอดทั้งวัน และวันที่ 17 ประกอบพิธีเปลี่ยนผ้าครองสรีระหลวงปู่ครูบาวงค์ โดยคณะศิษยานุศิษย์ พระสงฆ์และชาวบ้านจะ อัญเชิญ สรีระหลวงปู่ครูบาวงค์ ซึ่งไม่เน่าไม่เปื่อย ลงสู่ศาสนพิธี เพื่อทำการเปลี่ยนผ้าครองสรีระ

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณสถาน ได้แก่ วัดพระบาทห้วยต้ม เป็นวัดที่ใหญ่ที่สุด ของอำเภอ และยังเป็นวัดประจำหมู่บ้านชาวเขาพระบาทห้วยต้ม วัดพระบาทห้วยต้มมีสิ่งก่อสร้าง จากศิลาแลงที่ขุดได้จากบ่อศิลาแลงด้านหลังของวัดและมีองค์พระธาตุที่ได้รับการตกแต่งอย่างงดงาม

บูรณะก่อสร้างจากศรัทธาของบรรดาชาวกะเหรี่ยงที่มีต่อครูบาชัยวงศา นอกจากนี้ยังมี เจดีย์ศรีเวียงชัย จำลองมาจากพระมหาธาตุเจดีย์เขตกอง ประเทศพม่า เป็นพระเจดีย์ที่ออกแบบและริเริ่มโดยครูบาวงศ์และคณะศิษยานุศิษย์ได้ร่วมกันสร้างขึ้น เพื่อน้อมเกล้าน้อมถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี โดยมีพระเจดีย์องค์ใหญ่เป็นองค์ประธานอยู่ตรงกลาง และมีเจดีย์องค์เล็กเป็นบริวารอยู่โดยรอบจำนวน 48 องค์

จากการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ผู้ทำการประเมินได้สอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 15 คน ผลการประเมินศักยภาพ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของ บ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	ระดับศักยภาพ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ศักยภาพด้านทรัพยากร	4.07	0.83	มาก
ศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน	3.73	0.83	มาก
ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.96	0.72	มาก
ศักยภาพด้านกิจกรรม การเรียนรู้ และการปลูกจิตสำนึก	3.97	0.68	มาก
รวม	3.93	0.77	มาก

จากตารางที่ 1 การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน บ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.93 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีระดับศักยภาพสูงที่สุด คือ ศักยภาพด้านทรัพยากรของชุมชนบ้านห้วยต้ม มีค่าเฉลี่ย 4.07 รองลงมา ได้แก่ ศักยภาพด้านกิจกรรม การเรียนรู้ และการปลูกจิตสำนึก มีค่าเฉลี่ย 3.97 ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.96 และด้านการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย 3.93 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแยกศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านห้วยต้ม ในศักยภาพแต่ละด้าน ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านห้วยต้มในศักยภาพแต่ละด้าน

ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของ บ้านห้วยต้ม อำเภอสี จังหัดลำพูน	ระดับศักยภาพ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านทรัพยากร			
1. สภาพภูมิอากาศและที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว	4.07	0.88	มาก
2. พื้นที่ในพื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีวิวทิวทัศน์ สวยงาม เหมาะสมกับการพักผ่อนและกิจกรรมท่องเที่ยว	4.13	0.74	มาก
3. พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้มมีทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์และดึงดูดใจ	4.27	0.70	มากที่สุด
4. พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น มีความอุดมสมบูรณ์ของพืชและสัตว์ในพื้นที่	3.93	0.88	มาก
5. พื้นที่ในพื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม เอื้อต่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในอนาคต	3.93	0.96	มาก
รวม	4.07	0.83	มาก
ด้านการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน			
1. พื้นที่อำเภอสี มีแผนยุทธศาสตร์มีแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	3.67	0.90	มาก
2. พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีการจัดสรรพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว แบ่งเขตพื้นที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับสิ่งอำนวยความสะดวก	3.73	0.79	มาก
3. พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีการจัดการด้านการให้บริการที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว	3.93	0.70	มาก
4. พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีการจัดการขยะ คุณภาพน้ำใช้และน้ำทิ้งที่มีประสิทธิภาพ	3.87	0.83	มาก
5. พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีการจัดการด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน การเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ	3.47	0.91	มาก
รวม	3.73	0.83	มาก

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของ บ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	ระดับศักยภาพ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน			
1. ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องได้ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม	3.73	0.59	มาก
2. ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ด้านเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว	4.40	0.63	มากที่สุด
3. ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและมีความเข้มแข็ง	4.20	0.56	มาก
4. จังหวัดลำพูนมีโอกาสนในการรับการสนับสนุนงบประมาณการพัฒนาท่องเที่ยวจากภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรต่าง ๆ	3.80	1.01	มาก
5. การสร้างเครือข่ายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	3.67	0.81	มาก
รวม	3.96	0.72	มาก
ด้านกิจกรรม การเรียนรู้ และการปลูกจิตสำนึก			
1. พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีกิจกรรมหลากหลายที่เหมาะสมกับพื้นที่และเอื้อต่อการส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยว	4.40	0.50	มากที่สุด
2. พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับความสนใจของนักท่องเที่ยว	3.73	0.79	มาก
3. พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีกิจกรรมสามารถให้ประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจและมีความคุ้มค่าในการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว	4.00	0.75	มาก
4. พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมสร้างความตระหนักต่อผลกระทบด้านทรัพยากรแก่ชุมชน นักท่องเที่ยว และองค์กรต่าง ๆ	3.87	0.64	มาก
5. พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น มีความอุดมสมบูรณ์ของพืชและสัตว์ในพื้นที่	3.87	0.74	มาก
รวม	3.97	0.68	มาก
รวมเฉลี่ย	3.93	0.77	มาก

จากตารางที่ 2 ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยต้ม ด้านทรัพยากรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.07 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้มมีทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์และดึงดูดใจ มีศักยภาพมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.27 รองลงมาคือ พื้นที่ในพื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีวิวทิวทัศน์ สวยงาม เหมาะสมกับการพักผ่อนและ

กิจกรรมท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.13 และน้อยที่สุดคือ พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น มีความอุดมสมบูรณ์ของพืชและสัตว์ในพื้นที่ และพื้นที่ในชุมชนบ้านห้วยต้ม เอื้อต่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในอนาคต มีค่าเฉลี่ย 3.93 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า

ด้านการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.73 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีการจัดการด้านการให้บริการที่มีคุณภาพ แก่นักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.93 รองลงมาคือ พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีการจัดการขยะ คุณภาพน้ำใช้ และน้ำทิ้งที่มีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย 3.87 และน้อยที่สุดคือ พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีการจัดการด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน การเตรียมความพร้อมภัยพิบัติ มีค่าเฉลี่ย 3.47

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.96 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ด้านเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว มีศักยภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.40 รองลงมา คือ ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและมีความเข้มแข็ง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 และน้อยที่สุดคือ การสร้างเครือข่ายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.67

ด้านกิจกรรม การเรียนรู้ และการปลูกจิตสำนึก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.97 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีกิจกรรมหลากหลายที่เหมาะสมกับพื้นที่และเอื้อต่อการส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.40 รองลงมา คือ พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีกิจกรรมสามารถให้ประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจและมีความคุ้มค่าในการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.00 และน้อยที่สุดคือ พื้นที่ชุมชนบ้านห้วยต้ม มีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับความสนใจของนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.73

ชาวปากะเกะอยู่ในชุมชนบ้านห้วยต้ม หลังจากฤดูกาลทำเกษตรหมดลง คนในชุมชนจะมีอาชีพเสริมที่แตกต่างกัน เพศชายจะมีการรวมกลุ่มทำอาชีพทำเครื่องเงิน มีลวดลายและเอกลักษณ์เฉพาะตัวและทำงานรับจ้างทั่วไป ส่วนเพศหญิงจะมีการรวมกลุ่มทอผ้าด้วยวิธีการทอโบราณแบบกี่เอว ลวดลายผ้าได้มาจากลายหนังงูใหญ่ มีการนำเมล็ดเดือยซึ่งเป็นวัชพืชป่า ปักบนผืนผ้าเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นแสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชน พร้อมได้รับการรับรองมาตรฐาน โดยคนในชุมชนใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสร้างรายได้รอง จึงไม่ได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกัน ชุมชนได้จัดเตรียมสถานที่และกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้มีความพร้อมสำหรับการต้อนรับนักท่องเที่ยว (เทคโนโลยีชาวบ้าน, 2560)

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 4 คน เพื่อสอบถามศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ของบ้านห้วยต้ม นั้น หัวหน้ากลุ่มทอผ้าลายปากะเกะและหัวหน้ากลุ่มเครื่องเงิน มีความคิดด้านการจัดการทรัพยากรในการทำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเหมือนกัน คือ กลุ่มทอผ้าลาย

ปกากะเอยไม่ทิ้งเศษผ้าที่เหลือจากการทอผ้าแม้แต่ชิ้นเดียว ส่วนที่เป็นเศษชิ้นเล็กๆ 3x3 นิ้ว สามารถนำไปรีไซเคิลทำเป็นกล่องดินสอ พวงกุญแจ แม้เศษผ้าแต่ละชิ้นสีจะไม่เหมือนกัน แต่นั่นยังทำให้มีความสวยงาม เพราะมีความหลากหลายสี เช่นเดียวกับกลุ่มเครื่องเงินที่ไม่ทิ้งเศษเงิน สามารถนำเศษเงินที่เหลือนั้นมาหลอมทำเส้นใหม่ได้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ชอบทำกิจกรรมทอผ้า ปักชื่อทำพวงกุญแจ การย้อมสีธรรมชาติ เรียนรู้การตีเครื่องเงินและได้ลงมือปฏิบัติ มีหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ช่วยสนับสนุน เช่น หน่วยงานส่วนเอกชน โครงการหลวง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส) หน่วยงาน องค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย ศูนย์ฝึกอาชีพสตรีลำพูนเป็นหน่วยงานที่ให้บริการอย่างต่อเนื่อง ฯลฯ ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ รายได้กระจายเข้าสู่คนในชุมชนโดยตรง

วัดพระพุทธรูปห้วยต้ม เป็นโบราณสถานที่มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์ ที่ตั้งมีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว ภายในวัดมีการคัดแยกขยะและมีเจ้าหน้าที่นำขยะไปขายเพื่อนำเงินที่ได้จากการขาย มาเป็นค่าน้ำค่าไฟของวัด แต่ละวันจะมีการนำขยะไปทิ้งที่หลุมขยะ โดยคัดแยกขยะแล้วจึงนำไปทิ้ง คุณภาพน้ำภายในวัดมีการแบ่งแยกน้ำดื่มและน้ำที่ใช้ วัดพระพุทธรูปห้วยต้มมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวหลักของชุมชนบ้านห้วยต้มคือวัด จึงมีกิจกรรมมากมายเช่น การทำบุญตักบาตร สังฆทานผัก และเชิญพระมาเทศน์สอนธรรมะ อีกทั้งยังมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยพัฒนาในเรื่องของระบบไฟฟ้า และระบบประปาภายในวัด

ประธานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนพระบาทห้วยต้ม จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของชุมชนบ้านห้วยต้ม คือ อ่างเก็บน้ำปูและอ่างเก็บน้ำแม่ลอง ซึ่งเป็น 1 ในโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ลักษณะโครงการเป็นอ่างเก็บน้ำทำนบกั้น จุดเด่นของโครงการนี้มีการพัฒนาเป็นไปตามขั้นตอน ตามลำดับความจำเป็น ประหยัดและส่งเสริมความรู้เทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สามารถดำเนินการได้จริง มีการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นที่แพร่หลายและมีผู้รับผลประโยชน์จากโครงการ ฯลฯ มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน คือ ประเพณีเปลี่ยนผ้าครองสรีระสังฆารครุบาชัยยะวงศาพัฒนา ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี (ทุกวันที่ 15-17 พฤษภาคม) ถือเป็นประเพณีสำคัญที่ยิ่งใหญ่ของชุมชน โดยวันที่ 15 จะเป็นการเตรียมงาน พิธีต่างๆ วันที่ 16 พระภิกษุสงฆ์ คณะศรัทธาจากวัดต่างๆ ร่วมทำบุญตลอดทั้งวัน และวันที่ 17 ประกอบพิธีเปลี่ยนผ้าครองสรีระหลวงปู่ครูบาวงค์ โดยคณะศิษยานุศิษย์พระสงฆ์และชาวบ้านจะอัญเชิญ สรีระหลวงปู่ครูบาวงค์ ซึ่งไม่เนาไม่เปื่อย ลงสู่ศาสนพิธี เพื่อทำการเปลี่ยนผ้าครองสรีระ หน่วยงานที่สนับสนุนภายในชุมชน 2 หน่วยงานหลัก ได้แก่ มูลนิธิโครงการหลวง และศูนย์พัฒนาชาวเขา ทั้ง 2 หน่วยงาน ช่วยในการให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์ ส่วนหน่วยงานที่สนับสนุนส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลนาทรายและโรงเรียนห้วยต้ม เมื่อชุมชนมี

กิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนจะเข้ามาช่วยชุมชน อีกทั้งหน่วยงานดังกล่าวนี้ยังมีส่วนร่วมในการประชุมในทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านห้วยต้ม เช่น การทำฝายชะลอน้ำ ปลูกป่า เป็นต้น

อภิปรายผล

จากการสำรวจซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจของผู้วิจัยในการลงสำรวจพื้นที่เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยต้ม ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านห้วยต้มมีความพร้อมในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณสถาน สอดคล้องกับอัจฉราพรรณ ตั้งจตุรโสภณ และคณะ (2563) ที่กล่าวว่า สถานที่ท่องเที่ยว สภาพภูมิอากาศ ผู้คนในท้องถิ่น การมีอัตลักษณ์โดดเด่น การต้อนรับ สภาพแวดล้อมทั่วไป ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยว นั้น รวมทั้งเส้นทางการเดินทาง ล้วนส่งผลถึงความพึงพอใจในสถานที่ท่องเที่ยวทำให้เกิดการแนะนำบอกต่อและส่งผลต่อความต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ อีกทั้ง ชุมชนบ้านห้วยต้มซึ่งมีชนเผ่าปกากะญออาศัยอยู่มีวิถีชีวิตที่ยังคงเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ของชุมชนบ้านห้วยต้ม อำเภออี จังหวัดลำพูน ผลการประเมินศักยภาพด้านทรัพยากรของชุมชนบ้านห้วยต้มมีทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์และดึงดูดใจ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.27 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาสกร จวนสง (2563) ได้ศึกษา การประเมินศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม พื้นที่ชุมชนบ้านท่าล้ง จังหวัดอุบลราชธานี และชุมชนบ้านท่าวัด จังหวัดสกลนคร พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านยังคงรักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นให้เชื่อมโยงเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเกี่ยวกับหมู่บ้านใกล้เคียง คือ บ้านกุ่มและบ้านตามุย ที่มีกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติบ้านกุ่ม เยี่ยมชมสวนผลไม้ปลอดสารพิษ และชมปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาคบ้านตามุย รวมถึงเชื่อมโยงไปแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลก ทำให้บ้านท่าล้งเป็นพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว ส่วนบ้านหนองหารมีวัดมหาพรหมโพธิราช เป็นวัดเก่าแก่ประกอบด้วยสถาปัตยกรรมโบราณที่แสดงถึงประวัติศาสตร์มากมาย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 4 คน พบว่า ชุมชนบ้านห้วยต้มมีเอกลักษณ์ของชาวปกากะญอที่ไม่เหมือนใคร มีการแปรรูปผ้าทอเหลือใช้ เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ รายได้กระจายเข้าสู่คนในชุมชนโดยตรง เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี อีกทั้งยังมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย และหน่วยงานยังให้การสนับสนุนต่างๆ เข้ามาพัฒนาอาชีพชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2561)

ที่กล่าวว่า ด้านการเรียนรู้ มีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจ ในวิถีชีวิต รวมถึงวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านใน ชุมชนกับนักท่องเที่ยว โดย พัทรินทร์ จิงประวัติ (2560) กล่าวว่า ชุมชนท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความ ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตาม และมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้ยั่งยืน และสอดคล้องกับ ญัตติพัชร มณีโรจน์ (2560) กล่าวถึงการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ จะสมบูรณ์ได้นั้น ต้องมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานภายในชุมชนและหน่วยงานภายนอก ชุมชนที่ประสานงานกันอย่างสมบูรณ์ ได้แก่ นักท่องเที่ยว ตัวแทนกลาง ผู้ให้บริการการท่องเที่ยว ผู้ให้ การสนับสนุนการบริการนักท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ประสานกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้นักท่องเที่ยวเป็นไปตามความต้องการของนักท่องเที่ยว และเป็น กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในชุมชน และนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพโดยชุมชน อีกทั้ง ควรนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีศักยภาพ
2. ชุมชนท้องถิ่นหรือหน่วยงานในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว สามารถนำไปใช้ในการ สร้างความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และช่วยสร้าง รายได้ให้กับคนในชุมชนต่อไป
3. ควรมีการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนผ่านช่องทางสื่อออนไลน์หลากหลายรูปแบบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนคาร์บอนต่ำของชุมชนบ้านห้วยต้ม เพื่อเป็น แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการท่องเที่ยวแบบลึกซึ้งกับชุมชน ปกาเกอญอเพื่อเห็นคุณค่าวิถีชีวิตของชุมชนอย่างใกล้ชิด
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีความทันสมัย และ เพิ่มมูลค่าสินค้า

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพัชร มณีโรจน์. (2560). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย นานาชาติ. 13(2), 25-46.
- พัชรินทร์ จีประวัตติ. (2560 มกราคม – มิถุนายน). ความต้องการของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาตลาดคลองสวนร้อยปี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย. 12(1), 36-49.
- เทคโนโลยีชาวบ้าน. (2560). ผ้าฝ้ายทอมือ ชุมชนป่าแก่งอู บ้านห้วยต้ม ลำพูน สร้างลวดลาย ด้วยธรรมชาติใกล้ตัว. เข้าถึงได้จาก https://www.technologychaoban.com/thai-local-wisdom/article_16543 (วันที่ค้นข้อมูล : 15 มกราคม 2565).
- ภาสกร จวนสง. (2563). การประเมินศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม กรณีศึกษา ชุมชนบ้านท่าล้ง จังหวัดอุบลราชธานีและชุมชนบ้านท่าวัด จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม มหาวิทยาลัย. ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานจังหวัดลำพูน. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (พ.ศ. 2566-2570).
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2561). Low Carbon Tourism : การท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน. TAT REVIEW. 4(3), 54-57.
- อัจฉราพรรณ ตั้งจตุรัสโสมณ. บุษยา วงษ์สวัสดิกุล และธนวรรณ แสงสุวรรณ. (2563). โมเดลสมการโครงสร้างความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อจุดหมายปลายทาง ในการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. 14(2) 174-188.
- Workpoint today. (2564, 20 กันยายน). สถูปุธุรกิจ : ท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำในยุคดิจิทัล. เข้าถึงได้จาก <https://workpointtoday.com/rural-tourism-in-digital-world/> (วันที่ค้นข้อมูล : 15 มกราคม 2565).